

Verlag rondetafel energie

4 oktober 2022

Auteur: Frederik Vercammen

Aanwezig:

Frederik Vercammen	CJT
Paul Biliet	VJH
Bart Soete	De Zeekameel
Lieselotte Cavyn	Duindal
Tim Vinck	Horizon
Veerle Van Gulck	Sporta
Gerda Clerix	Hopper
Dieter Meynendonckx	Bielebale
Erwin Eeraerts	Oud Klooster
Linda Coninx	Woushoeve
Peter De Donder	Plattelandsklassen
Marina Claes	VOK
Karolien Van Geldre	OVSG+
Sarah Claeys	Kath. Onderwijs Vlaanderen
An Van Lancker	De Ambrassade
Sander Malfliet	KLJ
Geerte Marreel	KSA
Franka Foré	Joetz
Liesbeth Deconinck	Kazou
Kristof Gaublomme	Departement CJM
Jasper Standaert	Departement CJM
Geert Martin	Toerisme Vlaanderen
Jeroen Marijsse	Netwerk IVV
Els Mostien	Netwerk IVV
Evy Van Schoorisse	Westtoer
Stijn Rosiers	Sport Vlaanderen

1. Inleiding

De energieproblematiek past in groter verhaal van druk op rendabiliteit.

- Twee jaar corona
- Stijgende prijzen: niet alleen energie, ook voeding, loonkosten, bouwen enz.
- Groepen worden kleiner

Energieprijzen zijn op een jaar tijd verviervoudigd. Dit maakt dat veel jeugdverblijven het water aan de lippen staat. Uitbaters durven niet de volledige prijsstijging door te rekenen uit angst dat groepen dan afhaken. Maar de prijs slechts gedeeltelijk aanpassen is op termijn niet leefbaar. Er bestaat geen goede oplossing.

Met deze rondetafel willen we alle partners samenbrengen om te bekijken welke deeloplossingen kunnen helpen om deze crisis te overleven. Met onze maatschappelijke opdracht voor ogen: hoe kunnen we elk kind in Vlaanderen de unieke ervaring van een meerdaags verblijf bezorgen?

2. Energiebesparing via infrastructuur

Er is een andere visie op jeugdinfrastructuur noodzakelijk. Veel gebouwen zijn hopeloos verouderd en niet aangepast aan de huidige energiecrisis. Een oplossing voor komende winter is er niet, wel moeten we ons nu heel dringend voorbereiden op de komende jaren, want de tijd van goedkope energie is definitief voorbij.

Energiebesparing moet de absolute topprioriteit worden voor infrastructuursubsidies de komende jaren. Dit bovenop reguliere ondersteuning van verenigingen en ondernemingen. Toerisme Vlaanderen en Departement CJM zijn zich hier heel goed van bewust, maar afstemming tussen beide departementen is noodzakelijk: in 2022 wordt energiebesparing enkel gesubsidieerd binnen grote bouwprojecten (minstens 250.000 euro).

Subsidiepercentages moeten substantieel zijn en ook renteloze leningen bieden opportuniteiten (prefinanciering). Is een mix van beide, cf. Vlaams stimulusprogramma, mogelijk? Is een aanpassing van de financiële drempel (150.000 euro subsidie) bij Departement CJM mogelijk?

Voor 2023 neemt Toerisme Vlaanderen energiebesparing mee als prioriteit voor het logiesdecreet. Over het concrete subsidiemechanisme vindt nog overleg met de sector plaats.

Departement CJM bekijkt om het systeem van renteloze leningen uit te breiden naar meer dan alleen zonnepanelen en thuisbatterijen. Qua subsidies blijft de focus voor jeugdverblijven liggen op grote projecten.

Belangrijk dat ook doorlooperperiodes van subsidieaanvragen zo kort mogelijk blijven. Offertes hebben een heel beperkte geldigheidsduur en bouwen wordt snel duurder. Een bepaalde marge wordt aanvaard door de overheid: kunnen realistische percentages gedeeld worden met de sector, zodat niet elke individuele uitbater hier zelf naar op zoek moet gaan? Het is de verantwoordelijkheid van uitbaters om offertes tijdig aan te leveren, maar voldoende offertes verzamelen is niet altijd evident.

Ook te bekijken of procedures niet veel eenvoudiger kunnen. Tot zelfs een automatische toekenning van een premie indien bepaalde investeringen worden uitgevoerd.

Grootste knelpunt zijn de beperkte budgetten, in verhouding tot de reële noden die nu echt zichtbaar worden. Er moeten op korte termijn veel middelen worden vrijgemaakt, de urgentie is voor alle betrokkenen heel duidelijk. Daarom is het belangrijk dat we ook de politieke beslissers mee betrekken. CJT neemt op korte termijn contact op met betrokken ministers en parlementairen die bezig zijn met de thema's jeugd, onderwijs, sport en toerisme.

Ook te bekijken hoe middelen uit het Vlaams Klimaatfonds kunnen worden ingezet. Zonde dat soms middelen uit Europa onaangeroerd blijven, omdat het de Vlaamse overheid niet meteen lukt om er eigen middelen tegenover te zetten.

Er zijn in het verleden heel wat energiescans uitgevoerd. Vaak komen daarin dezelfde conclusies naar boven. Departement CJM is bereid om mee na te denken over het type energiescan dat wordt aangeboden. We brengen ondertussen de steeds terugkerende richtlijnen samen en verspreiden deze in de jeugdverblijfssector. Idem voor terugverdiertijden, die momenteel heel snel evolueren omwille van snel wisselende energieprijzen. Ook hier kan Departement CJM informatie aanleveren.

Er is vooral nood aan inhoudelijk-technische ondersteuning en advies op maat: keuze van technieken, beoordelen van offertes e.d., telkens geënt op de realiteit van het jeugdtoerisme (bijv. steeds korte periodes van gebruik). Dit advies is vooral nuttig voor gebouwen die innovatieve technieken wensen te onderzoeken. Ook het Vlaams Energiebedrijf (VEB) en provinciale toeristische diensten kunnen hier een rol spelen. We nemen contact op.

We onderzoeken tevens de mogelijkheden van groepsaankopen. Kunnen de energiecontracten binnen het onderwijs opengesteld worden? Zijn er mogelijkheden via de raamcontracten van het VEB? We zoeken uit.

In het duurzaamheidsplan van Toerisme Vlaanderen wordt verwezen naar de Green Key. Zolang dit label betalend is, worden veel uitbaters afgeschrikt. Dat is een gemiste kans.

Vanaf eind 2023 zullen ook jeugdverblijven een gebouwenpas moeten hebben. Belangrijk dat we dit goed opvolgen, zodat dit ook een meerwaarde kan zijn.

3. Energiebesparing via gedrag

Uitbaters gaan zelf nog op zoek naar extra tips om energie te besparen. We verzamelen de reeds bestaande tips, vertalen dit op maat van de specifieke situatie van jeugdverblijven en verspreiden dit bij de uitbaters. Medewerkers kunnen dan zelf het goede voorbeeld geven richting jeugdgroepen, dit helpt.

Welke afspraken kunnen we maken met jeugdgroepen om hen ook energie te laten besparen? We werken op korte termijn aan een gemeenschappelijk kader, waarin we een aantal richtlijnen opnemen voor minstens de komende winter. De vergelijking met de coronaprotocollen wordt gemaakt, met de nuance dat er voor energiebesparing geen wettelijke verplichting is.

Een afsprakenkader is voor de vertegenwoordigers van de jeugdgroepen OK, op voorwaarde dat dit in bepaalde gevallen met de nodige flexibiliteit kan worden gehanteerd. De koepels van jeugdwerk en onderwijs zijn bereid om hier mee over na te denken. We starten dit overleg eerstdaags op, zodat we in de loop van oktober richtlijnen kunnen verspreiden. Dit gaat dan bijvoorbeeld over lagere temperaturen, verwarming op voorhand uitschakelen, minder douchen, sluiten van ramen en deuren enz.

Daarbij wordt een onderscheid voorgesteld tussen volpension (prijs inclusief energie) en zelfkook (aparte aanrekening energie op basis van verbruik). In volpension is personeel veel meer aanwezig tijdens het verblijf en kan meer opgelegd worden. In zelfkook is de vrijheid van de groep groter, maar kan er wel maximaal gesensibiliseerd worden, in functie van het vermijden van exuberante eindafrekeningen.

Wat de jeugdsector betreft, kunnen de gemaakte afspraken voor jeugdtoerisme dan meteen opengetrokken worden naar de volledige jeugdsector. Daarom is creëren van draagvlak bij de koepels belangrijk.

Gedrag kan ook in de goede richting worden gestuurd met een kleine beloning op het einde van het verblijf, ook in volpension waar de huurprijs inclusief energie is.

We denken ook na over een aantal eenvoudige technische ingrepen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over het instellen van thermostatische kranen, uitschakelen van verwarming bij openstaande ramen e.d.

Uitbaters kunnen zeker nog ondersteund worden op het vlak van het reconstrueren van de juiste energieprijzen die kan doorgerekend worden. Voor groepen is het heel belangrijk dat het aanrekenen van energiekosten op een transparante manier gebeurt, dat vermijdt discussie achteraf.

Er komen ook regels rond binnenluchtkwaliteit op de jeugdverblijven af. Wat in ieder geval een slecht idee is, is het permanent openen van ramen en deuren tijdens de winter, i.f.v. de coronapandemie. We bekijken met het onderwijsveld hoe zij dit zullen aanpakken in de scholen (dit heeft ook een link met welzijn op het werk).

4. Impact op werking (prijzen, sluitingsperiodes ...)

De missie van het Vlaamse jeugdtoerisme blijft: alle kinderen en jongeren de kans geven op onvergetelijke ervaringen tijdens meerdaagse verblijven. Het gaat over samen zijn, vriendschap en zelfredzaamheid. Dit realiseren is een gedeeld engagement van alle partners rond de tafel: uitbaters van jeugdverblijven, organisatoren van kampen/schooluitstappen en overheden die dit ondersteunen. Want voor alle duidelijkheid: jeugdtoerisme is geen luxeproduct.

Stijgende prijzen (energie, grondstoffen, lonen e.a.) zetten dit model van betaalbare groepsverblijven echter meer en meer onder druk, zeker voor de kwetsbare groep kinderen. Geen van de aanwezige partners kan dit alleen oplossen.

Om alles correct door te rekenen (in een bestaande prijszetting zonder grote marges), zouden vandaag prijsstijgingen tot 20 % nodig zijn. Uitbaters durven dit niet echter volledig doorrekenen aan de groepen, uit angst dat groepen (of het minder begoede deel van de groep) dan thuis blijven. Op termijn is dit echter niet houdbaar.

Daarom denken sommige uitbaters na over tijdelijke sluitingen tijdens de winter, maar dat zet de rendabiliteit voor de resterende maanden opnieuw onder druk. Ironisch: in het verleden werden in de winter groepen ontvangen die aan een lager budget konden verblijven (laagseizoen), nu zou men in de winter eigenlijk net hogere prijzen moeten aanrekenen.

Andere uitbaters denken na over efficiëntie-oefeningen, waarbij vermeden wordt een gebouw op te warmen voor kleine groepen. Schuiven met datum of zelfs locatie kan dan een oplossing bieden, maar is dit haalbaar voor groepen/scholen?

Scholen dreigen gedwongen worden om te kiezen tussen het bewaken van de reguliere onderwijskwaliteit en de meerdaagse uitstappen. Het laat zich raden wat dan de bovenhand zal halen, hoewel iedereen overtuigd is van de pedagogische en maatschappelijke meerwaarde van de uitstappen. De overheid kan hier bijspringen, maar dit is een politieke keuze.

Waar zit het kantelpunt voor groepen? Hoeveel prijsstijging kan men aan? Dit is niet eenvoudig te beantwoorden, het verschilt van groep tot groep. Maar de rek is zeker niet eindeloos. Jeugdwerk, onderwijs en sportsector worden sowieso in hun reguliere werking reeds geconfronteerd met financiële uitdagingen.

We merken nu reeds dat sommige groepen/scholen met minder komen dan vroeger (omwille van stijgende prijzen, angst voor corona ...?). Dat is in de eerste plaats een drama voor de kinderen die moeten thuis blijven, maar het zet natuurlijk ook de rendabiliteit van zowel jeugdverblijven als organisatoren (bijvoorbeeld vakantie-organisaties) onder druk.

Er is nood aan financiële ondersteuning voor deelnemers die het financieel niet breed hebben. Binnen het netwerk 'iedereen verdient vakantie' wordt de mogelijkheid van nieuwe steunpakketten onderzocht, deze ondersteuning zou zeker welkom zijn, maar uitbaters betreuren dat hier geen gebruik kan van gemaakt worden binnen de context van bos- en zeeklassen. Onderwijs bereikt nochtans per definitie alle kinderen en jongeren en is dus een heel geschikte partner om eerste toeristische ervaringen aan te bieden (zonder zeeklassen zijn er heel wat meer kinderen die voor hun achttiende nooit de zee hebben gezien).

Lokaal bestaan er reeds initiatieven om scholen te ondersteunen. Een uitbater heeft zelf een solidariteitsfonds opgericht, op basis van het SES-cijfer van de school, maar hier kruipt ook veel tijd in. Sport Vlaanderen geeft 50 % korting aan leerlingen met een studietoelage, dit is voor andere uitbaters niet haalbaar. Hoe kunnen we deze principes veralgemenen en kan de overheid dit ondersteunen?

Uitbaters bouwen meer en meer clausules in hun contracten in die prijsstijgingen mogelijk maken, conform de inflatie. Anderzijds is dit niet de manier waarop uitbaters en klanten met elkaar communiceren. Dialoog is het allerbelangrijkste, we moeten hier samen uit geraken.

Ondertussen helpen alle steunmaatregelen om op korte termijn de energiefactuur te kunnen betalen. Is een sociaal tarief mogelijk voor jeugdverblijven? Een permanente btw-verlaging voor gas en elektriciteit? Andere tegemoetkomingen om energie te betalen? Wetende dat dit tijdelijke noodmaatregelen zijn, want de enige structurele oplossing zit in het energiezuinig maken van de infrastructuur (zie hierboven). Hiertoe zou ook een algemene btw-verlaging voor energiezuinig verbouwen in jeugdverblijven nuttig zijn, zoals nu reeds het geval is voor zelfkookhuizen die minstens 10 jaar oud zijn en geen functie hebben die geen recht geeft op de btw-verlaging, zoals jeugdlokaal.

Het Departement CJM maakt vanaf 2023 de indexering van werkings- en personeelssubsidie mogelijk, "voorzover de begroting het toelaat". We hebben dus geen garantie hierover, maar het is alvast een vooruitgang dat de mogelijkheid nu bestaat.

5. Conclusie

Op korte termijn zitten we samen met de belangrijkste doelgroepen (jeugdwerk + onderwijs + sport) om te bekijken hoe we zo veel mogelijk energie kunnen besparen deze winter. Maar meer fundamenteel is een dringende inhaalbeweging nodig in het energiezuinig maken van de jeugdverblijfsinfrastructuur. Maar dan moet daar ook een stevig budget en goede begeleiding tegenover staan (kan gedeeltelijk via leningen), de uitdaging is bijzonder groot. Hiervoor knopen we gesprekken aan met het politieke niveau. Noodsteun kan op korte termijn de grootste noden lenigen, maar is op middellange termijn minder aangewezen. Het geldt dat uitbaters ontvangen, spelen ze dan eigenlijk gewoon door naar de energieleveranciers.

Centrum voor Jeugdtoerisme^{vzw}

Verslag

Het is belangrijk dat we met z'n allen deze boodschap samen naar buiten brengen. Dit is geen verhaal van enkel uitbaters, organisatoren of overheid. En daarbij mogen we niet de kern van de zaak uit het oog verliezen: dit gaat in essentie over het recht van kinderen en jongeren op onvergetelijke ervaringen tijdens hun jeugd.